

EDUSKUNNAN VASTAUS 193/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi matkustaja-aluksen henkilöluetteloista

Asia

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä laiksi matkustaja-aluksen henkilöluetteloista (HE 210/2009 vp).

Valiokuntakäsittely

Liikenne- ja viestintävaliokunta on antanut asiasta mietinnön (LiVM 22/2009 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

matkustaja-aluksen henkilöluetteloista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Matkustajien ja laivaväen turvallisuuden ja pelastamismahdollisuuksien parantamiseksi sekä etsintä- ja pelastustoiminnan ja mahdollisen onnettomuuden jälkiselvittelyjen tehostamiseksi matkustaja-aluksella olevat henkilöt on laskettava ja luetteloitava ennen aluksen lähtöä satamasta siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan kaikkiin suomalaisiin matkustaja-aluksiin ja sellaisiin ulkomaisiin matkustaja-aluksiin, jotka saapuvat suomalai-

seen satamaan tai lähtevät suomalaisesta satamasta.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) sota-alukseen eikä joukkojenkuljetusalukseen;
- 2) puolustusvoimien eikä rajavartiolaitoksen alukseen, ellei sitä säännöllisesti käytetä yleisessä liikenteessä kuljettamaan matkustajia;
- 3) huviveneeseen, jolle ei ole määrätty miehistystä ja jolla ei kuljeteta yli 12:ta matkustajaa kaupallisessa tarkoituksessa.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *henkilöluettelodirektiivillä* yhteisön jäsenvaltioiden satamiin tai satamista liikennevälineillä matkustaja-aluksilla olevien henkilöiden rekisteröinnistä annettua neuvoston direktiiviä 98/41/EY, sellaisena kuin se on muutettuna Eu-

roopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2002/84/EY;

2) *ISM-säännöstöllä* kansainvälisen turvallisuusjohtamissäännöstön täytäntöönpanosta yhteisössä ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 3051/95 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 336/2006 liitteessä I olevaa alusten turvallista toimintaa ja ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä koskevaa kansainvälistä turvallisuusjohtamissäännöstöä;

3) *SOLAS-yleissopimuksella* vuoden 1974 kansainvälistä yleissopimusta ihmishengen turvallisuudesta merellä (SopS 11/1981) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen;

4) *henkilöllä* kaikkia aluksella olevia henkilöitä iästä riippumatta;

5) *matkustajalla* jokaista muuta henkilöä kuin aluksen päällikköä tai laivaväkeen kuuluvaa tai muuta, missä ominaisuudessa tahansa alukseen toimeen otettua tai siinä aluksen lukuun työskentelevää henkilöä; matkustajien lukumäärään ei kuitenkaan lueta yhtä vuotta nuorempia lapsia;

6) *matkustaja-aluksella* alusta ja suurnopeusalusta, joka saa kuljettaa enemmän kuin 12 matkustajaa;

7) *suurnopeusaluksella* SOLAS-yleissopimuksen X luvun 1 säännössä määriteltä suurnopeusalusta;

8) *yhtiöllä* matkustaja-aluksen omistajaa taikka muuta yhteisöä tai henkilöä, kuten liikenteen harjoittajaa tai ilman miehistöä rahdatun aluksen rahtaajaa, joka on laivanisännän sijasta ottanut vastuun matkustaja-aluksen käytöstä;

9) *yhtiön nimeämällä henkilöluettelon pitäjällä* vastuullista maissa olevaa henkilöä, jonka yhtiö on nimennyt täyttämään ISM-säännöstön velvoitteet, tai maissa olevaa henkilöä, jonka yhtiö on nimennyt vastaamaan yhtiön matkustaja-aluksella olevia henkilöitä koskevien tietojen tallentamisesta henkilöluettelointijärjestelmään sekä henkilöluettelointijärjestelmässä olevien tietojen säilyttämisestä ja lähettämisestä tiedoksi hätätilanteessa tai onnettomuuden jälkeen;

10) *Suomen sisävesialueella* suomalaisia jokia, järviä ja kanavia;

11) *suojaisella merialueella* avomeren vaikutuksilta suojassa olevaa merialuetta, jolla matkustaja-alus ei milloinkaan ole yli kuuden meripeninkulman päässä suojapaikasta, jossa haaksirikkoutuneet voivat nousta maihin, ja jonka lähistöllä etsintä- ja pelastuspalvelut voidaan hoitaa;

12) *säännöllisellä liikenteellä* sarjaa laivamatkoja kahden tai useamman saman sataman välillä tai risteilyliikenteenä satamasta samaan satamaan joko julkaistun aikataulun mukaisesti tai niin säännöllisesti tai usein, että matkat muodostavat järjestelmällisen sarjan;

13) *kansainvälisellä matkalla* merimatkaa Suomen satamasta Suomen ulkopuolella olevaan satamaan tai päinvastoin sekä merimatkaa Suomen satamasta Suomen aluevesien ulkopuolelle.

4 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Jollei tässä laissa toisin säädetä, matkustaja-aluksen henkilöluetteloon sisältyvän henkilötiedon käsittelyyn ja henkilöluetteloon merkityn oikeuksiin sovelletaan, mitä henkilötietolaissa (523/1999) säädetään.

2 luku

Henkilöiden luettelointi ennen matkustaja-aluksen lähtöä satamasta

5 §

Henkilöiden lukumäärän laskeminen ja ilmoittaminen

Yhtiön on huolehdittava siitä, että ennen matkustaja-aluksen lähtöä satamasta aluksessa olevat henkilöt lasketaan ja lukumäärä ilmoitetaan aluksen päällikölle sekä yhtiön nimeämälle henkilöluettelon pitäjälle tai henkilöluettelon pitäjän vastuulla olevaan yhtiön muuhun maissa olevaan vastaavaan järjestelmään. Alus, sen lähtö- ja tuloaika ja reitit on yksilöitävä maihin tehtävässä ilmoituksessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettusta henkilöiden lukumäärän ilmoittamisesta yhtiön nimeämälle henkilöluettelon pitäjälle tai yhtiön muuhun maissa olevaan vastaavaan järjestelmään ovat kuitenkin vapautettuja matkustaja-alukset, jotka liikennöivät yksinomaan Suomen sisävesialueella tai sellaisessa säännöllisessä liikenteessä Suomen suojaisilla merialueilla, jossa satamien välinen matka kestää alle tunnin.

6 §

Henkilötietojen kirjaaminen ja ilmoittaminen

Jos matkustaja-aluksen matkan pituus on yli 20 meripeninkulmaa lähtöpaikasta, yhtiön on 5 §:n 1 momentissa säädetyn lisäksi huolehdittava siitä, että aluksella olevien henkilöiden sukunimi, etunimi, sukupuoli, kansalaisuus sekä se, ovatko he aikuisia, lapsia vai sylilapsia, taikka heidän ikänsä, syntymävuotensa tai syntymäaikansa kirjataan.

Yhtiön on huolehdittava siitä, että henkilötiedot kerätään ennen aluksen lähtöä satamasta ja toimitetaan viimeistään 30 minuutin kuluttua lähdöstä yhtiön nimeämälle henkilöluettelon pitäjälle tai henkilöluettelon pitäjän vastuulla olevaan yhtiön muuhun maissa olevaan vastaavaan järjestelmään. Jos matkustaja-aluksen matkan pituus on yli 40 meripeninkulmaa lähtöpaikasta, henkilötiedot on toimitettava mainituksa ajassa myös aluksen päällikölle.

Jos matkustaja-alus liikennöi vain Suomen sisävesialueella tai Suomen suojaisilla merialueilla, se on kuitenkin vapautettu 1 ja 2 momentissa tarkoitettusta kirjaamis- ja ilmoitusvelvollisuudesta.

7 §

Erityisten tietojen kirjaaminen ja ilmoittaminen

Kansainvälisellä matkalla tai, jos henkilötiedot on kirjattava 6 §:n mukaisesti, henkilöluetteloon on matkustajan tai hänen huoltajansa pyynnöstä merkittävä myös sellainen vanhuuden, vammaisuuden tai muun syyn aiheuttama huo-

lenpidon tai avun tarve, jolla on merkitystä pelastustoimenpiteiden kannalta.

Yhtiön on varmistettava, että 1 momentissa tarkoitettut tiedot kirjataan ja toimitetaan ennen aluksen lähtöä satamasta aluksen päällikölle ja yhtiön nimeämälle henkilöluettelon pitäjälle tai henkilöluettelon pitäjän vastuulla olevaan yhtiön muuhun maissa olevaan vastaavaan järjestelmään.

8 §

Aluksen päällikön huolehtimisvelvollisuus

Aluksen päällikön on ennen aluksen lähtöä satamasta varmistettava, ettei aluksella olevien henkilöiden lukumäärä ylitä määrää, jonka kuljettaminen on aluksella sallittua.

3 luku

Henkilöluettelointijärjestelmä

9 §

Henkilöluettelointijärjestelmän käyttötarkoitus

Henkilöluettelointijärjestelmän tarkoituksena on parantaa matkustajien ja laivaväen turvallisuutta ja pelastamismahdollisuuksia sekä tehostaa etsintä- ja pelastustoimintaa ja mahdollisen onnettomuuden jälkiselvittelyjä.

10 §

Henkilöluettelointijärjestelmän perustaminen ja hyväksyminen sekä henkilöluettelon pitäjän nimeäminen

Yhtiön, jonka matkustaja-alus on merkitty Suomen alusrekisteriin, on perustettava henkilöluettelointijärjestelmä, jos yhtiön on 5 §:n mukaisesti laskettava ja ilmoitettava matkustaja-aluksella olevien henkilöiden lukumäärä tai 6 §:n mukaisesti kirjattava ja ilmoitettava aluksella olevien henkilöiden henkilötiedot. Samoilta tai samanlaisilla reiteillä ei saa käyttää eri järjestelmiä ilman erityistä syytä.

Yhtiön on haettava henkilöluettelointijärjestelmälleen Liikenteen turvallisuusviraston hyväksyntä ennen järjestelmän käyttöönottoa. Yhtiön on nimettävä henkilöluettelon pitäjä ja ilmoitettava tämän yhteystiedot Liikenteen turvallisuusvirastolle. Yhtiön on annettava Liikenteen turvallisuusvirastolle myös muut järjestelmän hyväksymistä varten tarvittavat tiedot ja selvitykset.

Liikenteen turvallisuusviraston on hyväksyttävä järjestelmä, jos se täyttää tämän lain vaatimukset.

Jos henkilöluettelointijärjestelmään tehdään olennaisia muutoksia, yhtiön on haettava muutoksille Liikenteen turvallisuusviraston hyväksyntä.

11 §

Henkilöluettelointijärjestelmän tietosisältö

Yhtiö ja henkilöluettelon pitäjä saa henkilöluettelointijärjestelmää varten kerätä ja tallentaa:

- 1) 5 §:ssä tarkoitetun henkilöiden lukumäärän;
- 2) 6 §:ssä tarkoitetut henkilötiedot;
- 3) 7 §:ssä tarkoitetut matkustajaa koskevat erityiset tiedot;
- 4) yksilöidyt tiedot aluksesta, sen lähtö- ja tuloajoista ja reiteistä.

12 §

Henkilöluettelointijärjestelmän toimintavaatimukset

Yhtiön on suunniteltava ja toteutettava henkilöluettelointijärjestelmänsä siten, että:

- 1) järjestelmään tallennetut tiedot ovat helposti luettavassa muodossa;
- 2) järjestelmään tallennetut tiedot ovat tarvittaessa vaivattomasti rajavartiolaitoksen, Liikenteen turvallisuusviraston, Hätäkeskuslaitoksen, poliisin, tullilaitoksen, Onnettomuustutkintakeskuksen sekä pelastuslaissa (468/2003) tarkoitettujen pelastusviranomaisten ja pelastuslaitoksen saatavilla;

3) järjestelmä toimii joustavasti ja ettei alukseen tulevia tai sieltä poistuvia matkustajia viivytetä aiheettomasti;

4) järjestelmään tallennetut tiedot suojataan tarpeellisilla teknisillä ja organisatorisilla toimenpiteillä, jotta ne eivät tuhoutuisi tai häviäisi vahingossa, tai niitä ei vahingossa tai laittomasti hävitettäisi, muutettaisi, luovutettaisi, paljastettaisi, siirrettäisi tai annettaisi käyttöön ilman lupaa, taikka muutoin käsiteltäisi laittomasti.

13 §

Yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä

Yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä vastaa 5—7 §:ssä tarkoitettujen tietojen säilyttämisestä ja tallentamisesta henkilöluettelointijärjestelmään sekä tietojen lähettämisestä 12 §:n 2 kohdassa tarkoitetuille etsintä- tai pelastustoimintaan osallistuville viranomaisille tiedoksi hätätilanteessa tai onnettomuuden jälkeen.

Jos yhtiö nimeää uuden henkilöluettelon pitäjän tai henkilöluettelon pitäjän yhteystiedot muuttuvat, yhtiön on ilmoitettava muutoksista Liikenteen turvallisuusvirastolle.

Liikenteen turvallisuusviraston on ilmoitettava, kuka yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä on ja tämän yhteystiedot sekä näissä tiedoissa tapahtuneet muutokset meripelastuskeskukselle ja Hätäkeskuslaitokselle, joilta 12 §:n 2 kohdassa tarkoitetut viranomaiset voivat tarvittaessa saada nämä tiedot.

4 luku

Tietojen luovuttaminen ja säilyttämisaika

14 §

Tietojen luovuttaminen

Yhtiö ja yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä saa luovuttaa henkilöluetteloihin ja henkilöluettelointijärjestelmään tallennetut tiedot etsintä- tai pelastustoimintaa sekä onnettomuuden jälkiselvittelyjä varten ainoastaan rajavartiolaitokselle, Liikenteen turvallisuusvirastolle, Hätä-

keskuslaitokselle, poliisille, tullilaitokselle, Onnettomuustutkintakeskukselle sekä pelastuslaisa tarkoitetuille pelastusviranomaisille ja pelastuslaitokselle.

Tiedot voidaan luovuttaa myös teknisen käytöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

Viranomaisen oikeudesta saada tässä laissa tarkoitettuja tietoja muuhun kuin 1 momentissa mainittuun tarkoitukseen säädetään erikseen.

15 §

Henkilötietojen säilyttämisaika

Jollei tämän lain 6 ja 7 §:n nojalla kerättyjä henkilötietoja tarvita etsintä- tai pelastustoimintaa tai onnettomuuden selvittämistä tai tutkintaa varten, yhtiön on huolehdittava siitä, että ne hävitetään aikaisintaan 24 tunnin kuluttua ja viimeistään 72 tunnin kuluttua aluksen saapumisesta määräsatamaan.

5 luku

Valvonta, hallintopakkokeinot ja seuraamukset

16 §

Valvonta

Liikenteen turvallisuusvirasto valvoo tämän lain säännösten noudattamista. Liikenteen turvallisuusvirasto tekee henkilöluettelointijärjestelmän toimivuutta koskevia tarkastuksia. Tarkastusoikeus ei kuitenkaan ulotu asumiseen tarkoitettuihin tiloihin.

Jos yhtiö ei noudata tämän lain säännöksiä ja niiden rikkominen on selvää ja vakavaa, Liikenteen turvallisuusviraston on viipymättä ilmoitettava siitä aluksen lippuvaltiolle.

17 §

Hallintopakkokeinot

Jos yhtiö, yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä tai aluksen päällikkö ei noudata tämän lain

säännöksiä, Liikenteen turvallisuusvirasto voi velvoittaa tämän korjaamaan havaitun puutteen tai epäkohdan. Liikenteen turvallisuusvirasto voi asettaa puutteen tai epäkohdan korjaamiselle määräajan, jonka pituus riippuu puutteen tai epäkohdan vakavuudesta ja laajuudesta. Määräaika voi olla enintään kuusi kuukautta. Päätöksen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko ja, jos kyse ei ole vähäisestä puutteesta tai epäkohdasta, myös uhka, että aluksen matkanteko keskeytetään. Uhkasakosta ja keskeyttämisuhasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

18 §

Henkilöluettelorikkomus matkustaja-aluksella

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) laiminlyö 5 §:ssä säädetyn laskemis- tai ilmoittamisvelvollisuuden,

2) laiminlyö 6 §:ssä säädetyn kirjaamis- tai ilmoittamisvelvollisuuden,

3) laiminlyö 7 §:ssä säädetyn kirjaamis- tai ilmoittamisvelvollisuuden,

4) laiminlyö 8 §:ssä säädetyn huolehtimisvelvollisuuden,

5) laiminlyö 10 §:ssä säädetyn perustamis-, nimeämis- tai ilmoittamisvelvollisuuden,

6) kerää ja tallentaa tietoja henkilöluettelointijärjestelmää varten 11 §:ssä säädetyn vastaisesti,

7) laiminlyö 13 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyn säilyttämisen-, tallentamisen- tai lähettämisenvelvollisuuden tai ilmoittamisvelvollisuuden,

8) luovuttaa tietoa 14 §:ssä säädetyn luovuttamisoikeuden vastaisesti tai

9) laiminlyö 15 §:ssä säädetyn hävittämisenvelvollisuuden,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa tai yhtä ankaraa rangaistusta, henkilöluettelorikkomuksesta matkustaja-aluksella sakkoon.

Sitä, joka rikkoo 17 §:n nojalla määrättyä uhkasakolla tehostettua velvoitetta, ei voida tuomita rangaistukseen samasta teosta.

19 §

Viittaukset rikoslakiin

Rangaistus henkilörekisteririkoksesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 9 §:n mukaan ja tietomurrosta rikoslain 38 luvun 8 tai 8 a §:n mukaan. Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan.

6 luku

Erinäiset säännökset

20 §

Vapautukset

Liikenteen turvallisuusviraston on ilmoitettava henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 3 kohdan mukaisesti Euroopan yhteisöjen komissiolle luettelointivaatimusten vapautuksista, joita 5 §:n 2 momentin ja 6 §:n 3 momentin mukaan on muualla kuin Suomen sisävesialueella.

21 §

Poikkeukset

Yhtiöllä ei ole 6 §:n mukaista henkilöiden kirjaamis- ja ilmoittamisvelvollisuutta sellaisen alueen säännöllisessä liikenteessä, jolle Euroopan yhteisöjen komissio on myöntänyt kokonaan tai osittain poikkeuksen henkilöluettelodirektiivin 5 artiklan 1 kohdan vaatimuksista direktiivin 9 artiklan 4 kohdassa säädettyin edellytyksin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua poikkeusta koskeva hakemus on osoitettava liikenne- ja viestintäministeriölle. Liikenne- ja viestintäministeriö hakee esitettyä poikkeusta Euroopan yhteisöjen komissiolta, jos henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 4 kohdassa säädetty edellytykset täyttyvät. Liikenne- ja viestintäministeriön on ennen päätöksen tekemistä pyydettävä asiasta lausunto Liikenteen turvallisuusvirastolta, raja-

vartiolaitokselta sekä myös Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta niissä tapauksissa, joissa poikkeuksella on merkitystä Ahvenanmaan maakunnan liikenteelle.

Poikkeus voi koskea Suomen satamista liikennöiviä matkustaja-aluksia, jotka purjehtivat SOLAS-yleissopimuksen sopimuspuolena olevan muun kuin Euroopan yhteisön jäsenvaltion lipun alla vain, jos kyseinen valtio antaa siihen luvan.

22 §

Määräykset suojaisista merialueista ja niiden rajoista

Liikenteen turvallisuusvirasto antaa tarkemmat määräykset 3 §:n 11 kohdassa tarkoitetuista suojaisista merialueista ja niiden rajoista.

23 §

Henkilöluettelointijärjestelmän hyväksymisestä perittävä maksu

Henkilöluettelointijärjestelmän hyväksymisestä peritään maksu siten valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään.

24 §

Muutoksenhaku

Liikenteen turvallisuusviraston sekä liikenne- ja viestintäministeriön tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Liikenteen turvallisuusviraston päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Liikenteen turvallisuusviraston henkilöluettelointijärjestelmän hyväksymisestä perittävään maksuun haetaan muutosta siten kuin valtion maksuperustelain 11 b §:ssä säädetään.

25 §

Tuomioistuिन

Muissa kuin 24 §:ssä tarkoitetuissa tämän lain mukaan käsiteltävissä asioissa toimivaltainen tuomioistuिन määräytyy merilain (674/1994) 21 luvun säännösten mukaan.

Tällä lailla kumotaan matkustaja-aluksen henkilöluetteloista 21 päivänä syyskuuta 2000 annettu valtioneuvoston asetus (824/2000) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

7 luku

Voimaantulo

26 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

27 §

Siirtymäsäännös

Tämän lain voimaan tullessa käytössä oleville henkilöluettelointijärjestelmille on haettava 10 §:n 2 momentin mukainen hyväksyntä vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 2009